

Dědění

Protože se dědické právo nepromlčuje, nepromlčuje se nejen právo oprávněného dědice na vydání věci z pozůstalosti, ale ani případné právo na peněžitou náhradu, která mu přísluší na místo věci z pozůstalosti, která mu nemůže být vydána. Současně platí, že, může-li neoprávněný dědic (nebo někdo jiný) nabýt k věci z pozůstalosti vlastnické právo na základě vydržení, může být neoprávněným dědicem vydržena rovněž peněžitá náhrada, která by náležela oprávněnému dědici za věc, která mu nemůže být vydána. Jedná se přitom o náhradní plnění, takže vydržecí doba ohledně peněžité náhrady nemůže uplynout v jiné době (dříve nebo později), než by uplynula (mohla uplynout) vydržecí doba k nahrazované věci z pozůstalosti. Trvá-li tedy například vydržecí doba u nemovité věci deset let a zcizil-li by neoprávněný dědic za úplatu nemovitou věc (za podmínek uvedených v ustanovení § 984 odst. 1 o. z.) po uplynutí dvou let, dovrší se vydržecí doba ohledně peněžité náhrady pro oprávněného dědice teprve uplynutím zbývajících osmi let (zákonem předpokládané) držby, která je jinak potřebná - rovněž s přihlédnutím k ustanovení § 1092 o. z. - k vydržení této neoprávněným dědicem zcizené nemovitosti jejím nabyvatelem.

(Rozsudek Nejvyššího soudu České republiky č.j. 24 Cdo 2532/2024-226 ze dne 3.12.2024)

Nejvyšší soud rozhodl v právní věci žalobkyně A. M., zastoupené JUDr. M.K., Ph.D., advokátem se sídlem v P., proti žalované České republice - Úřadu pro zastupování státu ve věcech majetkových v P., územnímu pracovišti v H.K., o ochranu oprávněného dědice, vedené u Obvodního soudu pro Prahu 2 pod sp. zn. 10 C 244/2022, o dovolání účastnic proti rozsudku Městského soudu v Praze ze dne 29. srpna 2023, č. j. 30 Co 220/2023-131, tak, že dovolání žalobkyně se zamítá. Rozsudek Městského soudu v Praze (s výjimkou výroku, kterým byl změněn rozsudek obvodního soudu tak, že se zamítá žaloba o zaplacení částky 470 402,22 Kč) a rozsudek Obvodního soudu pro Prahu 2 ze dne 11. dubna 2023, č. j. 10 C 244/2022-114, ve výroku, kterým bylo žalované uloženo, aby zaplatila žalobkyni 8 939 299,62 Kč, a ve výroku o náhradě nákladů řízení, se zrušují a věc se v tomto rozsahu vrací Obvodnímu soudu pro Prahu 2 k dalšímu řízení.

Z odůvodnění:

1. Usnesením Obvodního soudu pro Prahu 1 ze dne 7. 1. 2016, č. j. 37 D 144/2015-76, bylo potvrzeno, že pozůstalost po B. R., narozené dne XY, která byla prohlášena za mrtvou rozsudkem Obvodního soudu pro Prahu 1 ze dne 16. 4. 2015, č. j. 33 Nc 1701/2015-43, s tím, že za den její smrti platí den XY, nabyla žalovaná, již majetek připadl podle ustanovení § 1634 o. z.; do pozůstalosti patřil (podle obsahu tohoto usnesení) jednak „pozemek č. parc. st. XY zastavěná plocha a nádvoří, jehož součástí je budova čp. XY XY, rod. dům, která stojí na pozemku č. parc. st. XY, a pozemek č. parc. XY zahrada, to vše v katastrálním území XY, obec XY, které jsou zapsány na listě vlastnictví č. XY pro toto katastrální území a obec u Krajského úřadu pro Královéhradecký kraj, Katastrální pracoviště XY, v ceně 5 600 000 Kč“, jednak „zůstatek na účtu nájemného, vybíraného za pronájem nemovitostí“ u Správy nemovitostí Hradec Králové, příspěvkové organizace se sídlem v Hradci Králové, Kydlínovská č. 1521, ve výši 470 402,22 Kč. Usnesení bylo dne 7. 1. 2016 doručeno (pouze) žalované, žalovaná se tentýž den proti němu vzdala práva na odvolání a usnesení nabylo právní moci (podle potvrzení

uvedeného ve spise) dnem 7. 1. 2016.

2. Žalobkyně se poté žalobou podanou u Obvodního soudu pro Prahu 1 dne 4. 7. 2022 domáhala (v podobě „změněné a doplněné“ se souhlasem soudu), aby bylo určeno, že žalobkyně je dědičkou po zůstavitelce B. R. a aby jí žalovaná zaplatila 9 506 042,84 Kč. Žalobu zdůvodnila zejména tím, že pozůstalost byla sice potvrzena jako dědictví (odúmrtí) žalované, že však oprávněnou dědičkou (dále též „pravou dědičkou“) zůstavitelky je žalobkyně, které svědčí jako neteři zůstavitelky zákonná dědická posloupnost. Žalobkyně jako oprávněná dědička - s poukazem na ustanovení § 189 odst. 2 z. ř. s. - se domáhá jednak určení svého dědického práva, jednak vydání pozůstalosti; protože žalovaná v mezidobí nabyté nemovitosti již prodala, požaduje žalobkyně z důvodu vydání bezdůvodného obohacení, které tím - na základě „právního důvodu, který odpadl“ - žalovaná získala.

3. Žalovaná namítala, že pozůstalost po B. R. nabyta jako odúmrtí na základě pravomocného usnesení Obvodního soudu pro Prahu 1 ze dne 7. 1. 2016, č. j. 37 D 144/2015-76, a že byla „oprávněným (pocitivým) příjemcem“ majetku z pozůstalosti, neboť o nabytí pozůstalosti nemohla mít žádnou pochybnost. Nemovitosti z pozůstalosti byly „prodány fyzickým osobám“ v roce 2017 a zaplacená kupní cena byla odvedena do státního rozpočtu. O „možném“ dědickém právu žalobkyně se žalovaná dozvěděla teprve na podzim roku 2021. Žalovaná má za to, že uplynutím tříleté doby vydržecího práva získala vlastnictví jak k finančním prostředkům patřícím do pozůstalosti, tak i ke kupní ceně ve výši 9 000 050 Kč, kterou obdržela za prodané nemovitosti a která byla „připsána“ na účet žalované dne 21. 2. 2017. Pro případ, kdyby bylo shledáno, že finanční prostředky za prodej nemovitostí náleží žalobkyni, žalovaná uplatnila proti žalobkyni „pohledávku na úhradu náhrady nákladů, které byly spojeny s projednáním pozůstalosti“, ve výši 29 923 Kč, a „pohledávku na úhradu nákladů, které byly vynaloženy na nemovité věci“, ve výši 30 827,38 Kč.

4. Obvodní soud pro Prahu 2, kterému byla věc na základě usnesení Obvodního soudu pro Prahu 1 ze dne 15. 9. 2022, č. j. 77 C 152/2022-11, postoupena jako soudu místně příslušnému, rozsudkem ze dne 11. 4. 2023, č. j. 10 C 244/2022-114, žalované uložil, aby zaplatila žalobkyni 9 409 701,84 Kč; žalobu o zaplacení dalších 96 341 Kč a žalobu o určení, že žalobkyně je dědičkou po zůstavitelce B. R., zamítl a rozhodl, že žádný z účastníků nemá právo na náhradu nákladů řízení. Soud prvního stupně nejprve dovodil, že žalobkyně je jako neteř zůstavitelky „v postavení dědice ve 3. třídě zákonných dědiců“ a že dědické právo ve prospěch jiných osob nebylo zjištěno, a uzavřel, že žalobkyně má právo na pozůstalost po zůstavitelce B. R. Při zkoumání žalobkyni uplatněných nároků soud prvního stupně uvedl, že „žaloba dle ustanovení § 189 odst. 2 z. ř. s. může znít buď na vydání věci, vyklizení věci nebo na vydání bezdůvodného obohacení, vždy podle okolností daného případu“, a že tedy jde „o žalobu vindikační, tedy žalobu o vydání věci či vyklizení věci nebo na vydání bezdůvodného obohacení, pokud vydání či vyklizení věci možné není“, neumožňuje však oprávněnému „domáhat se náhradního rozhodnutí v rovině dědických nároků“, neboť nejde o „řízení pozůstalostní, ale o řízení podle části třetí o. s. ř.“. Žalobu o určení, že žalobkyně je dědičkou zůstavitelky, soud prvního stupně proto zamítl. Vzhledem k tomu, že ve smyslu ustanovení § 189 odst. 2 z. ř. s. je možné podat žalobu o vyklizení či vydání věci nebo na vydání bezdůvodného obohacení, soud prvního stupně vyhodnotil požadavky žalobkyně po právní stránce jako nároky „z bezdůvodného obohacení, které stát získal z právního důvodu, který odpadl“, podle ustanovení § 2991 odst. 2 o. z.; právní důvod žalované přitom odpadl dnem 21. 3. 2022, kdy žalobkyně „stát kontaktovala se svými nároky oprávněného dědice“. Požadavek žalobkyně na zaplacení částky 9 000 050 Kč, kterou žalovaná inkasovala za prodej nemovitostí z pozůstalosti, soud prvního stupně považoval za opodstatněný. Odmítl přitom názor, že by žalovaná tuto částku nabyta vydržením, neboť ještě neuplynula vydržecí doba 10 let potřebná pro nabytí nemovitosti; podle soudu prvního stupně „nelze tím, že držitel nemovitou věc prodá a fakticky tak za ní získá finanční prostředky, uzavřít, že by došlo ke změně povahy či formy původně nabyté věci ve vztahu k běhu vydržecí doby“. Ve vztahu k požadavku žalobkyně na zaplacení částky 470 402,22 Kč vydané státu jako zůstatek na účtu

nájemného po zůstavitelce soud prvního stupně dovodil, že stát byl „v postavení poctivého příjemce“ a že vlastnické právo k této částce získal ve smyslu ustanovení § 1091 odst. 1 o. z. vydržením dnem 7. 1. 2019, nicméně takovéto vlastnické právo nebrání ve vydání bezdůvodného obohacení oprávněnému dědici, jelikož „samo vydržení nikterak nekonvaliduje neplatnost původního právního úkonu“; soud prvního stupně proto vyhověl žalobě o zaplacení částky 470 402,22 Kč. Požadavek žalobkyně na zaplacení 96 341 Kč jako „částky, kterou žalovaná získala za bezesmluvní užívání předmětných nemovitých věcí“, soud prvního stupně odmítl s odůvodněním, že stát byl v dobré víře, že nemovitosti řádně nabyt z pozůstalosti po zůstavitelce, a že k „odpadnutí právního důvodu, pro který se stát důvodně považoval za vlastníka“, došlo až dne 22. 3. 2022. Protože žalovanou uplatněné pohledávky ve výši 29 923 Kč a 30 827,38 žalobkyně zohlednila ve výši pohledávky požadované žalobou a protože je nedůvodný názor žalobkyně na úhradu výnosu státu ve výši 96 341 Kč, soud prvního stupně uložil žalované, aby zaplatila žalobkyni celkem 9 409 701,84 Kč.

5. K odvolání žalované Městský soud v Praze rozsudkem ze dne 29. 8. 2023, č. j. 30 Co 220/2023-131, rozsudek soudu prvního stupně ve výroku, kterým bylo žalované uloženo, aby zaplatila žalobkyni 9 409 701,84 Kč, jednak změnil tak, že žalobu o zaplacení 470 402,22 Kč zamítl, a jednak potvrdil ohledně přisouzení částky 8 939 299,62 Kč, a rozhodl, že žalovaná je povinna zaplatit žalobkyni na náhradě nákladů řízení 100 711 Kč k rukám advokáta JUDr. M.K., Ph.D. Dovodil nejprve, že oprávněný dědic se může domáhat po neoprávněném dědici (dále též „nepravém dědici“) vydání dědictví prostřednictvím vlastnické (vindikační) žaloby a teprve v případě, že vydání věci náležející do pozůstalosti není dobře možné, může požadovat po nepravém dědici vydání předmětu dědictví „v rámci požadavku na vydání bezdůvodného obohacení“. Požadavek žalobkyně na vydání finančních prostředků náležejících do pozůstalosti (zůstatku na účtu) ve výši 470 402,22 Kč představuje vlastnickou (vindikační) žalobu, která se sice „nepromlčuje“, avšak překážkou pro vydání věci je vydržení vlastnického práva nepravým dědicem. Žalovaná získala finanční prostředky patřící do pozůstalosti na základě rozhodnutí soudu ze dne 7. 1. 2016 a tříletá vydržecí doba uplynula dnem 7. 1. 2019; žalobkyně proto nemá nárok na vydání peněžních prostředků ve výši 470 402,22 Kč. Požadavek žalobkyně na zaplacení 9 000 050 Kč odvolací soud shodně se soudem prvního stupně posoudil jako nárok na vydání bezdůvodného obohacení podle ustanovení § 2991 odst. 1 o. z. „ve spojení“ s ustanovením § 3001 odst. 1 o. z., neboť nemovitosti, které nabyta jako nepravý dědic, žalovaná kupní smlouvou ze dne 24. 11. 2016 prodala a vlastníkem se v souladu s ustanovením § 984 odst. 1 o. z. stali kupující, oproti soudu prvního stupně však dovodil, že bezdůvodné obohacení žalované nevyplývá z plnění z právního důvodu, který odpadl, ale ze zásahu do právní sféry jiného. Žalobkyně jako oprávněná dědička má právo „na vydání peněžité náhrady za zcizení cizí hodnoty (nemovitých věcí, které byly součástí pozůstalosti), resp. na vydání kupní ceny, uhrazené žalované jako nepravému dědici za zpeněžené nemovité věci“. Požadavek žalobkyně nepředstavuje „vlastnickou žalobu“, ale žalobu o vydání bezdůvodného obohacení, a proto „nepřichází možnost vydržení v úvahu“; nejde totiž o nárok na vydání peněz jako movitých věcí, ke kterým by žalobkyni jako oprávněné dědičce náleželo vlastnické právo, ale o „promlčitelný nárok na vydání náhrady za zcizení nemovitých věcí, který nepravý dědic získal na úkor oprávněného dědice, tedy o závazkové právo, které vydržet nelze“. Žalovaná však námitku promlčení neuplatnila, a proto požadavek žalobkyně na zaplacení 9 000 050 Kč (po odečtení nákladů žalované vynaložených na pozůstalost ve výši 60 750,38 Kč) je „důvodný co do částky 8 939 299,62 Kč“.

6. Proti tomuto rozsudku odvolacího soudu podaly obě účastnice dovolání.

7. Žalovaná ve svém dovolání, které směřuje proti výroku rozsudku odvolacího soudu, jímž potvrdil rozsudek soudu prvního stupně ohledně přisouzení částky 8 939 299,62, odmítá právní názor odvolacího soudu, podle kterého nemohla vydržet „finanční prostředky získané prodejem nemovitých věcí“ patřících do pozůstalosti ve výši 9 000 050 Kč. V první řadě dovozuje, že řízení o pozůstalosti po B. R. proběhlo v souladu se zákonem a že žalovaná po potvrzení nabytí dědictví usnesením

Obvodního soudu pro Prahu 1 ze dne 7. 1. 2016, č. j. 37 D 144/2015-76, „nemohla mít žádnou pochybnost o svém vlastnickém právu, a zdůrazňuje, že vydržení může přicházet v úvahu též „ve vztahu k finančním prostředkům“ a že „v případě transformace nemovitých věcí na finanční prostředky se musí uplatnit - protože jde o movité věci, u nichž je kratší doba vydržení než u nemovitosti - nový běh vydržecí doby. Žalovaná současně tvrdí, že je dána „řada spravedlivých důvodů, na jejichž základě nabyta vlastnické právo k peněžním prostředkům ve výši 9 000 050 Kč“, spočívajících zejména ve vydržení vlastnického práva nepravým dědicem. Přípustnost svého dovolání žalovaná spatřuje v tom, že dosud nebyla vyřešena otázka, zda nepravý dědic může vydržet vlastnické právo k peněžním prostředkům získaným jako výnos z prodeje nemovitých věcí, které nabyt z pozůstalosti jako dědictví, a navrhuje, aby dovolací soud změnil rozsudek odvolacího soudu v napadeném výroku tak, že se žaloba o zaplacení 8 939 299,62 Kč zamítá, popřípadě aby rozsudek odvolacího soudu v tomto výroku zrušil a věc mu vrátil k dalšímu řízení.

8. Žalobkyně ve svém dovolání, které směřuje proti výroku rozsudku odvolacího soudu, jímž byl změněn rozsudek soudu prvního stupně tak, že se zamítá žaloba o zaplacení 470 402,22 Kč, v první řadě dovozuje, že se jako oprávněná dědička domáhá proti žalované jako nepravé dědičce ve smyslu ustanovení § 189 odst. 2 z. ř. s. ochrany svého dědického práva, když účelem žaloby podle ustanovení § 189 odst. 2 z. ř. s. je „co nejúplnější náprava stavu, kdy bylo nesprávně potvrzeno nabytí dědictví někomu jinému, než komu podle hmotného práva náleží“. Nejde ovšem o žalobu vlastníka, neboť oprávněnému dědici vzniká jen právo na dědictví (nikoliv vlastnické právo), a rozhodnutí soudu o dědictví je modem, který završuje vznik vlastnického práva a který u žalobkyně nenastal; jedná se „spíše o žalobu svého druhu, popřípadě žalobu z bezdůvodného obohacení“. Podstata ochrany oprávněného dědice je podle názoru žalobkyně „založena na zásadách o vydání bezdůvodného obohacení, a to primárně ve formě naturální restituace a, není-li vydání možné, má oprávněný dědic právo na peněžitou náhradu“. Žalovaná nemohla finanční prostředky ve výši 470 402,22 Kč vydržet, protože u ní nebyl dán řádný titul držby této částky ve smyslu ustanovení § 1090 odst. 1 o. z.; žalované svědčí toliko „putativní titul“ k nabytí dědictví, zatímco právo žalobkyně k pozůstalosti, které vzniklo ex lege v okamžiku smrti zůstavitelky, je „silnější“ než právo žalované. Skutečnost, že žalovaná věc vydržela - stejně jako každý, kdo se v důsledku neplatného právního úkonu bezdůvodně obohatil a následně tuto hodnotu nabyt vydržením - podle názoru žalobkyně neznamená, že by „vydržením zaniklo právo původního vlastníka na peněžitou náhradu této věci nebo hodnoty“. Žalobkyně současně dovozuje, že ochrana oprávněného dědice nemůže být „vymazána“ poukazem na vydržení nebo na jiný institut. Přípustnost dovolání žalobkyně spatřuje v posouzení otázky, jaká je povaha žaloby oprávněného dědice proti nepravému dědici podle ustanovení § 189 odst. 2 z. ř. s., a navrhuje, aby dovolací soud změnil rozsudek odvolacího soudu v napadené části tak, že žalovaná je povinna zaplatit žalobkyni rovněž částku 470 402,22 Kč.

9. Ve vyjádření k dovolání žalované žalobkyně uvedla, že dědické právo je jen titulem k nabytí dědictví a že proto nelze ztotožňovat dědické právo s vlastnickým právem. Podstata sporu účastníků není v tom, že by žalovaná „zbavila“ žalobkyni „vlastnického práva k majetkovým položkám z pozůstalosti“, a neřeší se v něm „náhrada za ztrátu vlastnického práva, neboť žalobkyni vlastnické právo nenáleželo“. Námitku vydržení považuje žalobkyně za irelevantní, neboť „nedošlo k situaci, že by žalovaná díky vydržení způsobila úbytek majetku z vlastnictví žalobkyně“. Žalobkyně má za to, že jí náleží jak částka 8 939 299,62 Kč (výtěžek z prodeje nemovitosti po odečtení nákladů), tak i částka 470 402,22 Kč (peníze na účtu).

10. Žalovaná ve vyjádření k dovolání žalobkyně zdůraznila, že částku 470 402,22 Kč držela v dobré víře, že jí náleží z pozůstalosti, a že případně byla dodržena i doba pro mimořádné vydržení. Podle žalované má vydržení „přednost“ před požadavkem na vydání pozůstalosti oprávněnému dědici, přičemž žalobkyni nenáleží žádná náhrada „za vydržené peněžní prostředky“. Žalovaná navrhuje, aby dovolací soud dovolání žalobkyně zamítl.

11. Nejvyšší soud jako soud dovolací (§ 10a o. s. ř.) po zjištění, že dovolání proti pravomocnému rozsudku odvolacího soudu byla podána oprávněnými osobami (účastnicemi řízení) ve lhůtě uvedené v ustanovení § 240 odst. 1 o. s. ř., se nejprve zabýval otázkou přípustnosti dovolání.

12. Dovoláním lze napadnout pravomocná rozhodnutí odvolacího soudu, pokud to zákon připouští (§ 236 odst. 1 o. s. ř.).

13. Není-li stanoveno jinak, je dovolání přípustné proti každému rozhodnutí odvolacího soudu, kterým se odvolací řízení končí, jestliže napadené rozhodnutí závisí na vyřešení otázky hmotného nebo procesního práva, při jejímž řešení se odvolací soud odchýlil od ustálené rozhodovací praxe odvolacího soudu nebo která v rozhodování odvolacího soudu dosud nebyla vyřešena nebo je dovolacím soudem rozhodována rozdílně anebo má-li být dovolacím soudem vyřešena právní otázka posouzena jinak (§ 237 o. s. ř.). Dovolací soud přezkoumává rozhodnutí odvolacího soudu jen z důvodu vymezeného v dovolání; je-li dovolání přípustné, dovolací soud přihledne též k vadám uvedeným v ustanoveních § 229 odst. 1 o. s. ř., § 229 odst. 2 písm. a) a b) o. s. ř. a § 229 odst. 3 o. s. ř., jakož i k jiným vadám řízení, které mohly mít za následek nesprávné rozhodnutí ve věci (srov. § 242 odst. 3 o. s. ř.).

14. Pro rozhodnutí soudů v projednávané věci bylo (mimo jiné) významné vyřešení právní otázky, jakou nyní (od 1. 1. 2014) účinná právní úprava poskytuje právní ochranu oprávněnému dědici proti nepravému dědici a právní ochranu nepravému dědici proti požadavkům pravého dědice, a v rámci této otázky posouzení toho, jakou povahu, smysl a obsah má právní úprava obsažená v ustanovení § 189 odst. 2 z. ř. s. Vzhledem k tomu, že tyto právní otázky dosud nebyly v rozhodovací činnosti odvolacího soudu ve všech souvislostech vyřešeny a že jejich posouzení bylo v projednávané věci pro rozhodnutí odvolacího soudu významné (určující), dospěl Nejvyšší soud k závěru, že dovolání obou účastnic proti rozsudku odvolacího soudu je podle ustanovení § 237 o.s.ř. přípustné.

15. Po přezkoumání rozsudku odvolacího soudu ve smyslu ustanovení § 242 o. s. ř., které provedl bez nařízení jednání (§ 243a odst. 1 věta první o. s. ř.), Nejvyšší soud dospěl k závěru, že opodstatněné je pouze dovolání žalované.

16. Oprávněným dědicem se rozumí ten, komu podle ustanovení hmotného práva svědčí na základě platného dědického titulu dědické právo (právo na pozůstalost nebo na poměrný podíl z pozůstalosti), které je lepší (silnější) než dědické právo toho, komu bylo v řízení o pozůstalosti usnesením soudu o dědictví potvrzeno nabytí dědictví. Neoprávněným dědicem je pak ten, komu bylo v řízení o pozůstalosti usnesením soudu o dědictví potvrzeno nabytí dědictví, ačkoliv jeho dědické právo (právo na pozůstalost nebo na poměrný díl z pozůstalosti) je ve skutečnosti horší (slabší) než dědické právo oprávněného dědice. V postavení oprávněného dědice nebo neoprávněného dědice mohou být nejen dědici, ale i stát, kterému připadá (mělo připadnout) dědictví jako odúmrtí a na nějž se hledí, jako by byl zákonný dědic.

17. Podle dosavadní právní úpravy (účinné do 31. 12. 2013) zajišťovala ochranu práv oprávněného dědice na principu vydání bezdůvodného obohacení tzv. žaloba hereditas petitio, naposledy upravená v ustanoveních § 485 až 487 občanského zákoníku z roku 1964 (zákona č. [40/1964](#) Sb.). Pasívně věcně legitimován k této žalobě byl pouze neoprávněný dědic, který měl - jak vyplývá z ustanovení § 458 odst. 1 občanského zákoníku z roku 1964 - povinnost vydat oprávněnému dědici vše, co nabyl jako dědictví, popřípadě poskytnout peněžitou náhradu za to, co nebylo dobře možné oprávněnému dědici vydat.

18. V současné právní úpravě (občanském zákoníku č. [89/2012](#) Sb.) [účinné od 1. 1. 2014] obdobný právní institut jako byla tzv. žaloba hereditas petitio chybí. Nejedná se ale o „opomenutí“, které by muselo (mohlo být) „odstraňováno“ extenzivním výkladem zákona, nýbrž o zcela evidentní

legislativní záměr. Z důvodové zprávy k návrhu nového občanského zákoníku (k zákonu č. [89/2012](#) Sb.) vyplývá, že novou právní úpravou (účinnou od 1. 1. 2014) bylo - oproti dosavadní úpravě - dědické právo (právo na pozůstalost nebo na poměrný díl z pozůstalosti) „postaveno naroveň“ právu vlastnickému; jestliže se dědické právo (právo na pozůstalost nebo na poměrný díl z pozůstalosti) „rovná“ právu vlastnickému, pak nebylo ani potřebné uzákonit samostatně institut ochrany dědického práva, neboť by tak byla v podstatě formálně (a bezdůvodně) „přejímána“ na ochranu dědického práva ustanovení sloužící k ochraně vlastnického práva.

19. Se žalobkyní lze souhlasit v tom, že dědické právo (právo na pozůstalost nebo na poměrný díl z pozůstalosti) nelze ztotožňovat s právem vlastnickým, k tomu je ovšem třeba dodat, že „naroveň“ vlastnickému právu nebylo postaveno potvrzení nabytí dědictví pravomocným rozhodnutím soudu o dědictví, ale již samotné dědické právo jako právo na pozůstalost nebo na poměrný díl z pozůstalosti, které vzniká smrtí zůstavitele (§ 1479 věta první o. z.) a které nezaniká ani tehdy, potvrdí-li soud pravomocným usnesením o dědictví nabytí dědictví někomu jinému, z pohledu dědického práva neoprávněnému dědici.

20. Názor, že by ochranu práv oprávněného dědice upravovalo ustanovení § 189 odst. 2 z. ř. s., je chybný (mylný). Skutečný smysl (obsah) ustanovení § 189 odst. 2 z. ř. s. nespočívá v úpravě žaloby (typu žaloby) na ochranu oprávněného dědice (nebo jiného typu žaloby), ale - jako ustanovení speciálního k obecnému ustanovení § 159a o. s. ř., aplikovaného ve zvláštních řízeních soudních podle ustanovení § 1 odst. 3 nebo 4 z. ř. s.

- ve vymezení subjektivní závaznosti (materiální právní moci) pravomocného rozhodnutí o dědictví, vydávaného podle ustanovení § 185 z. ř. s., a v návaznosti na ně ve stanovení případů, v nichž pravomocné rozhodnutí o dědictví tvoří překážku věci pravomocně rozhodnuté. Význam ustanovení § 189 odst. 2 z. ř. s. z hlediska ochrany práv oprávněného (pravého) dědice spočívá pouze v tom, že pravomocné rozhodnutí o dědictví, vydané v řízení o pozůstalosti podle ustanovení § 185 z. ř. s., netvoří překážku věci pravomocně rozhodnuté pro rozhodnutí soudu o žalobě na ochranu práv oprávněného dědice, avšak samozřejmě jen tehdy, nebyl-li oprávněný dědic v době vydání rozhodnutí o dědictví účastníkem řízení o pozůstalosti jako dědic (jako dědic ve smyslu ustanovení § 110 odst. 1 z. ř. s.).

21. To, že dědické právo (právo na pozůstalost nebo na poměrný díl z pozůstalosti) je postaveno naroveň právu vlastnickému, ve svých důsledcích (mimo jiné) znamená, že se dědické právo (právo na pozůstalost nebo na poměrný díl z pozůstalosti) nepromlčuje a že oprávněný dědic se může vlastnickou (vindikační) žalobou domáhat vydání věcí patřících do pozůstalosti nejen po neoprávněném dědici, ale po každém, kdo ji (neprávem) zadržuje (odmítá ji dobrovolně vydat oprávněnému dědici). Obecně lze shrnout, že podle současné právní úpravy se oprávněný dědic může domáhat ochrany svého dědického práva, které se neprojevovalo v řízení o pozůstalosti, po každém obdobnými (stejnými) právními prostředky, jaké český právní řád poskytuje vlastnickému právu.

22. Z toho, že dědické právo (právo na pozůstalost nebo na poměrný díl z pozůstalosti) je postaveno naroveň vlastnickému právu, rovněž vyplývá, že neoprávněnému dědici a každému jinému, kdo zadržuje věc z pozůstalosti, přísluší proti požadavku oprávněného dědice stejná obrana, jakou český právní řád poskytuje proti vlastnické (vindikační) žalobě. Zjednodušeně (z pohledu ustanovení § 1040 odst. 1 o. z.) řečeno je možné se vlastnické (vindikační) žalobě úspěšně ubránit tehdy, prokáže-li žalovaná strana ve sporu, že věc zadržuje „právem“.

23. Dědické právo (právo na pozůstalost nebo na poměrný díl z pozůstalosti) se - jak uvedeno již výše - nepromlčuje. Nemůže být proto úspěšná námitka promlčení dědického práva, i kdyby oprávněný dědic uplatnil své právo k věcem patřícím do pozůstalosti až po uplynutí „všech promlčecích lhůt“. Samozřejmě přitom platí, že se nepromlčuje ani právo na vydání

jednotlivých věcí, které z pozůstalosti nabyl podle pravomocného rozhodnutí soudu o dědictví neoprávněný dědic.

24. Neoprávněný dědic a každý, kdo má věc z pozůstalosti, je v postavení držitele, a to buď poctivého, má-li z přesvědčivého důvodu za to, že mu věc patří (jako vlastníku), nebo nepoctivého, ví-li nebo mu musí být z okolností zjevné, že mu věc (jako vlastníku) nenáleží (srov. § 992 odst. 1 o. z.). Drží-li poctivý držitel věc (vlastnické právo) po určenou dobu, vydrží je a nabude věc do vlastnictví (srov. § 1089 odst. 1 o. z.); k vydržení se současně vyžaduje pravost držby a také to, aby se držba zakládala na právním důvodu, který by postačil ke vzniku vlastnického práva, kdyby náleželo převodci nebo kdyby bylo zřízeno oprávněnou osobou (srov. § 1090 odst. 1 o. z.). Vydržením může nabýt věc do vlastnictví rovněž neoprávněný dědic nebo kdokoliv jiný, kdo má v držbě věc z pozůstalosti; budou-li splněny všechny zákonem vyžadované podmínky pro nabytí vlastnictví vydržením, nemůže být oprávněný dědic úspěšný se svým požadavkem na vydání věci, neboť žalovaná strana zadržuje věc z titulu svého vlastnického práva, tedy „právem“.

25. Žaloba oprávněného dědice nemůže být úspěšná nejen tehdy, jestliže držitel nabyl věc z pozůstalosti do vlastnictví vydržením, ale ani v dalších zákonem stanovených případech, zejména v případě ochrany poskytované podle ustanovení § 984 odst. 1 o. z. osobě, která nabyla vlastnictví k věci za úplatu v dobré víře od neoprávněného dědice, jenž byl v rozporu se skutečným právním stavem zapsán ve veřejném seznamu (např. katastru nemovitostí).

26. Právní úprava výslovně neuvádí, jaké má práva oprávněný dědic v případě, že vydání samotné věci z pozůstalosti jejím držitelem (vlastníkem, detentorem) není - z výše uvedených důvodů - dobře možné. Z povahy věci vyplývá, že nejde o právo na náhradu majetkové újmy (škody), jestliže tu chybí ze strany neoprávněného dědice porušení dobrých mravů nebo zákona anebo smlouvy, popřípadě jiné okolnosti, které zakládají právo na náhradu majetkové újmy (škody), a nejedná se ani o závazek z bezdůvodného obohacení, protože u neoprávněného dědice nelze dobře hovořit o tom, že by se - zejména vycházel-li v dobré víře z pravomocného rozhodnutí soudu o dědictví - bez spravedlivého důvodu obohatil. Na druhé straně ovšem musí být zohledněno, jestliže zcizením nebo jiným nakládáním s věcí neoprávněný dědic získal majetkový (nebo jiný hmotný či nehmotný) prospěch.

27. Z uvedeného je třeba podle dovolacího soudu dovodit, že v případě, kdy bylo vlastnické právo k věci z pozůstalosti vydrženo neoprávněným dědicem nebo někým jiným, kdo splnil zákonné předpoklady vydržení, nepřísluší oprávněnému dědici za takové věci jakákoliv náhrada. Vydržitel totiž nabyl vlastnictví originálním a bezúplatným způsobem, který ho nezavazuje k tomu, aby „předchozímu vlastníku“ (nebo oprávněnému dědici) poskytl za věc jakékoliv plnění.

28. Odlišná situace však nastává tehdy, jestliže neoprávněný dědic věc z pozůstalosti zcizil za úplatu. V případě, že se oprávněný dědic nemůže úspěšně domoci vydání věci in natura, je odůvodněn závěr, podle něhož mu neoprávněný dědic je povinen místo věci z pozůstalosti poskytnout náhradu v penězích, a to ve výši obvyklé ceny věci v době jejího zcizení. Nejedná se přitom - jak vyplývá výše - o vydání bezdůvodného obohacení, ale o náhradní plnění, které přísluší oprávněnému dědici místo věci z pozůstalosti, která mu nemůže být vydána.

29. Protože se dědické právo nepromlčuje, nepromlčuje se nejen právo oprávněného dědice na vydání věci z pozůstalosti, ale ani případné právo na peněžitou náhradu, která mu přísluší na místo věci z pozůstalosti, která mu nemůže být vydána. Současně platí, že, může-li neoprávněný dědic (nebo někdo jiný) nabýt k věci z pozůstalosti vlastnické právo na základě vydržení, může být neoprávněným dědicem vydržena rovněž peněžité náhrada, která by náležela oprávněnému dědici za věc, která mu nemůže být vydána. Jedná se přitom o náhradní plnění, takže vydržecí doba ohledně peněžité náhrady nemůže uplynout v jiné době (dříve nebo později), než by uplynula (mohla uplynout) vydržecí doba k nahrazované věci z pozůstalosti. Trvá-li tedy například vydržecí doba u

nemovité věci deset let a zcizil-li by neoprávněný dědic za úplatu nemovitou věc (za podmínek uvedených v ustanovení § 984 odst. 1 o. z.) po uplynutí dvou let, dovrší se vydržecí doba ohledně peněžité náhrady pro oprávněného dědice teprve uplynutím zbývajících osmi let (zákonem předpokládané) držby, která je jinak potřebná - rovněž s přihlédnutím k ustanovení § 1092 o. z. - k vydržení této neoprávněným dědicem zcizené nemovitosti jejím nabyvatelem.

30. V této souvislosti je třeba připomenout, že věci v právním smyslu je - jak se uvádí v ustanovení § 489 o. z. - „vše, co je rozdílné od osoby a slouží potřebě lidí“. Věci jsou nejen hmotné, kterými jsou „ovladatelné části vnějšího světa, které mají povahu samostatného předmětu“, ale i nehmotné, kterými se rozumějí „práva, jejichž povaha to připouští, a jiné věci bez hmotné podstaty“ (srov. § 496 o. z.). Věci v právním smyslu jsou tedy rovněž pohledávky (včetně pohledávek, které měl zůstavitel za svými dlužníky a které patří pozůstalosti), které jsou - z pohledu ustanovení § 496 o. z. - nehmotnými věcmi a - z pohledu ustanovení § 498 o. z. - movitými věcmi. Pohledávky jsou proto rovněž způsobilým předmětem vydržení; protože jde o movité věci, je třeba k jejich vydržení potřebná nepřerušovaná držba trvající tři roky (§ 1091 odst. 2 o. z.).

31. V projednávané věci nenáležely do pozůstalosti po B. R. peníze (jak se mylně domnívaly účastnice), ale pohledávka, kterou měla zůstavitelka proti příspěvkové organizaci Správa nemovitostí Hradec Králové z titulu nájemného, jež tato příspěvková organizace vybírala („pro zůstavitelku“) za pronájem nemovitostí zůstavitelky. Dokazováním před soudy bylo zjištěno, že žalovaná tuto pohledávku měla jako poctivá a pravá držitelka na základě usnesení Obvodního soudu pro Prahu 1 ze dne 7. 1. 2016, č. j. 37 D 144/2015-76, které nabylo právní moci dne 7. 1. 2016, a že tříletá vydržecí doba ohledně této movité věci uplynula dnem 7. 1. 2019. Protože nebyly zpochybněny předpoklady pro její vydržení ze strany žalované, odvolací soud dospěl ke správnému závěru, že žalovaná tuto věc nabyla do vlastnictví na základě vydržení již dnem 7. 1. 2019, a že se žalovaná úspěšně ubránila požadavku žalobkyně na vydání této pohledávky z pozůstalosti.

32. Žalované bylo pravomocným usnesením Obvodního soudu pro Prahu 1 ze dne 7. 1. 2016, č. j. 37 D 144/2015-76, potvrzeno, že nabyla z pozůstalosti po B. R. rovněž nemovitosti, označené jako „pozemek č. parc. st. XY zastavěná plocha a nádvoří, jehož součástí je budova čp. XY XY, rod. dům, která stojí na pozemku č. parc. st. XY, a pozemek č. parc. XY zahrada, to vše v katastrálním území XY, obec XY, které jsou zapsány na listě vlastnictví č. XY pro toto katastrální území a obec u Krajského úřadu pro Královéhradecký kraj, Katastrální pracoviště XY“. Z výsledků dokazování před soudy vyplývá, že žalovaná tyto nemovitosti prodala kupní smlouvou ze dne 24. 11. 2016 za sjednanou kupní cenu ve výši 9 000 050 Kč manželům J. a S. F., v jejichž prospěch bylo vloženo k těmto nemovitostem do katastru nemovitostí vlastnické právo.

33. Chrání-li skutečně nabyté vlastnické právo manželů F. k nemovitosti ustanovení § 984 odst. 1 o. z. (závěr odvolacího soudu v tomto směru nebyl dovolatelkami zpochybněn), pak je z výše uvedeného zřejmé, že místo těchto nemovitostí je žalovaná povinna poskytnout žalobkyni peněžitou náhradu, a to nikoliv ve výši kupní ceny, kterou žalovaná obdržela podle kupní smlouvy ze dne 24. 11. 2016, ale ve výši obvyklé ceny, kterou nemovitosti měly v době uvedeného prodeje (v době vkladu vlastnického práva do katastru nemovitostí ve prospěch manželů F.). Z výše uvedeného vyplývá, že peněžitá náhrada je způsobilým předmětem vydržení, nikoliv však v trvání vydržecí doby tři roky, ale - protože je poskytována místo vydání nemovitostí - v trvání nepřetržité držby po dobu deseti let. Vzhledem k tomu, že doba pro vydržení nemovitostí činí deset let a že žalovaná nemovitosti poctivě držela od 7. 1. 2016, je nepochybné, že dosud neuplynula vydržecí doba nejen potřebná pro nabytí vlastnictví nemovitostí, ale ani ohledně peněžité náhrady, poskytované na místo vydání nemovitostí.

34. Z uvedených důvodů dospěl Nejvyšší soud k závěru, že rozsudek odvolacího soudu ve výroku, kterým zamítl žalobu o zaplacení pohledávky, kterou měla zůstavitelka proti příspěvkové organizaci Správa nemovitostí Hradec Králové z titulu nájemného, ve výši 470 402,22 Kč, je správný. Dovolání

žalobkyně proto bylo podle ustanovení § 243d odst. 1 písm. a) o. s. ř. zamítnuto.

35. Při rozhodování o požadavku žalobkyně na zaplacení částky 8 939 299,62 Kč (kupní ceny za nemovitosti prodané manželům F. po odečtení nákladů žalované vynaložených na pozůstalost ve výši 60 750,38 Kč) odvolací soud vycházel z této kupní ceny, ačkoliv správně měl zjistit a vycházet z obvyklé ceny nemovitostí, kterou měly v době vkladu vlastnického práva k nemovitostem do katastru nemovitostí ve prospěch manželů F. Protože v tomto směru spočívá rozsudek odvolacího soudu na nesprávném právním posouzení věci; protože nejsou dány podmínky pro zastavení dovolacího řízení, pro odmítnutí dovolání, pro zamítnutí dovolání nebo pro změnu rozsudku odvolacího soudu, Nejvyšší soud rozsudek odvolacího soudu v rozsahu napadeném dovoláním žalované zrušil (§ 243e odst. 1 o. s. ř.). Vzhledem k tomu, že důvody, pro které byl zrušen rozsudek odvolacího soudu, platí i na rozsudek soudu prvního stupně, zrušil Nejvyšší soud též toto rozhodnutí ve výroku, kterým bylo žalované uloženo, aby zaplatila žalobkyni 8 939 299,62 Kč, jakož i v akcesorickém výroku o náhradě nákladů řízení, a věc v tomto rozsahu vrátil soudu prvního stupně (Obvodnímu soudu pro Prahu 2) k dalšímu řízení (§ 243e odst. 2 věta druhá o. s. ř.).

Další články:

- [Pozůstalost](#)
- [Nezbytná cesta](#)
- [Nepominutelný dědic](#)
- [Náhrada škody zaměstnancem](#)
- [Likvidace dědictví](#)
- [Jistota](#)
- [Insolvenční řízení](#)
- [Exekuce](#)
- [Započtení](#)
- [Reorganizace](#)
- [Soudní poplatky \(exkluzivně pro předplatitele\)](#)